

Natuurtoets

Mijnbouwlocatie Ranum

projectnr. 11191-180267

revisie 02

juli 2009

Auteur

René Verhagen

Opdrachtgever

Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V.

Postbus 28000

9400 HH Assen

datum vrijgave

3 juli 2009

beschrijving revisie 02

Natuurtoets

goedkeuring

R. Verhagen

vrijgave

E. Koomen

	Inhoud	Blz.
1	Inleiding	3
	1.1 Aanleiding	3
	1.2 Doel	4
	1.3 Werkwijze	4
	1.4 Leeswijzer	5
2	Resultaten bureaustudie en veldbezoek	7
	2.1 Locatiebeschrijving	7
	2.2 Verwachte soorten	8
	2.3 Conclusies natuurwaarden	10
3	Effectbeoordeling	11
	3.1 Beschrijving project	11
	3.2 Effecten op strenger beschermde soorten (tabel 2 en 3-soorten)	13
	3.3 Effecten op algemeen beschermde soorten (tabel 1-soorten)	14
	3.4 Conclusies effectbeoordeling	14
4	Conclusies en aanbevelingen	15
	4.1 Conclusies onderzoek	15
	4.2 Vervolgstappen	15
	4.3 Maatregelen in het kader van de zorgplicht	16
	4.4 Voorbehoud	16
	Geraadpleegde bronnen	17
	Bijlagen	19
	Bijlage 1: Wettelijk kader	21
	Bijlage 2: resultaten bureaustudie	23

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De NAM heeft het voornemen om ten westen van Winsum (Groningen) een locatie in te richten voor een proefboring naar en de winning van aardgas. De locatie is geprojecteerd in een agrarisch perceel, aan de rand van het dorp. Voor de ontsluiting van de locatie zijn een tweetal toegangswegen voorzien, te weten vanaf de Schouwerzijlsterweg en vanaf De Aanleg. De ligging van de projectlocatie is weergegeven op afbeelding 1.

Vooruitlopend op een positief resultaat van de uit te voeren proefboring wenst NAM de daadwerkelijke winning van aardgas op voorhand zo ver mogelijk ruimtelijk voor te bereiden. Hiertoe is de herziening voorbereid van het bestemmingsplan ter plaatse. Deze herziening zal plaatsvinden in het kader van de nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Wro), die op 1 juli 2008 in werking is getreden.

Figuur 1: Globale ligging van de projectlocatie

De locatie ligt niet in of in de nabijheid van beschermde gebieden, aangewezen in het kader van de Natuurbeschermingswet '98 of de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Het voorgenomen project is daarom alleen getoetst op strijdigheid met de Flora- en faunawet.

In de Flora- en faunawet wordt de bescherming van een groot aantal inheemse plant- en diersoorten geregeld. De soorten zijn hierbij ingedeeld in een drietal categorieën, te weten algemeen voorkomende soorten (tabel 1-soorten), soorten uit de midden categorie (tabel 2-soorten) en de strikt beschermde soorten (tabel 3-soorten). Een uitgebreide toelichting is opgenomen als bijlage 1. De aanleg van een mijnbouwlocatie valt onder het begrip 'ruimtelijke ontwikkeling' uit de Flora- en faunawet. Hiervoor geldt een algehele vrijstelling van de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet voor algemene soorten.

Als er andere, minder algemene soorten (categorie 2 en 3 van de Flora- en faunawetten) en broedvogels voorkomen is het noodzakelijk om te bepalen of deze schade ondervinden door de realisatie van de mijnbouwlocatie. Optredende schade kan vaak door maatregelen (bijvoorbeeld planning van de werkzaamheden) worden voorkomen of verminderd. Eventueel kan voor de restschade een ontheffing noodzakelijk zijn.

Om vast te stellen of door de voorgenomen aanleg van de mijnbouwlocatie overtredingen van de Flora- en faunawet aan de orde zijn, waarvoor een ontheffing moet worden verkregen, is een toetsing uitgevoerd op basis van beschikbare verspreidingsgegevens en een aanvullend veldbezoek.

1.2 Doel

Het doel van voorliggende toetsing is het opsporen van eventuele strijdigheden van de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling met de huidige Flora- en faunawet. Op basis van de uitkomsten van het onderzoek worden vervolgstappen aangegeven (bijvoorbeeld de aanvraag van een ontheffing ex art. 75 Flora- en faunawet).

1.3 Werkwijze

Om eventuele strijdigheden met de Flora- en faunawet op te sporen dienen de volgende vragen te worden beantwoord:

1. Welke wettelijk beschermde soorten komen in het plangebied voor? Welke status hebben deze soorten?
2. Welke invloed heeft de geplande ingreep in het betreffende gebied op de (strik) beschermde soorten?
3. Door welke maatregelen kunnen negatieve effecten op beschermde soorten worden voorkomen of verzacht?
4. Is een ontheffing ex art. 75 Flora- en faunawet noodzakelijk en welk vervolgtraject moet worden doorlopen?

Om bovenstaande vragen te beantwoorden zijn de volgende stappen doorlopen:

Stap 1. Bureaustudie

De bureaustudie bestaat uit een oriëntatie van beschikbare gegevens bij het Natuurloket. Voor zover mogelijk zijn bij andere informatiebronnen (provincie en lokale natuurverenigingen) gegevens opgevraagd. Aanvullend is literatuuronderzoek verricht naar voorkomende beschermde soorten in deze omgeving.

Stap 2. Veldbezoek

Na de bureaustudie is de huidige situatie ter plekke beoordeeld door een ecooloog. Hierbij is, op basis van de gegevens van de bureaustudie, beoordeeld voor welke soorten het plangebied daadwerkelijk een geschikte leefgebied vormt en daarmee welke soorten er daadwerkelijk voor kunnen komen.

Stap 3. Effectenonderzoek

Op basis van de beschrijving van de voorgenomen ingreep en de verzamelde gegevens van stap 1 en 2 zijn de (mogelijke) effecten (vernietiging, verstoring, versnippering) op de verwachte beschermde soorten beschreven. Voor de beschreven negatieve effecten stellen we verzachtende (mitigerende) maatregelen voor.

Stap 4. Conclusies en advies met betrekking tot een ontheffingsaanvraag

Op basis van stap 1 tot en met 3 is vastgesteld of er sprake is van overtredingen van verbodsbepalingen zoals genoemd in de Flora en faunawet art. 75. Het rapport wordt afgerond met aanbevelingen voor vervolgstappen.

1.4 Leeswijzer

De kern van het rapport bestaat uit de conclusies van de toetsing. Deze zijn terug te vinden in hoofdstuk 4. De achtergrondinformatie voor de natuurtoets en de resultaten van de toetsing staan beschreven in de hoofdstukken 2 en 3.

Hoofdstuk 2 gaat dieper in op de resultaten van de bureaustudie en het veldbezoek en geeft de conclusies wat betreft de gevonden natuurwaarden. Hoofdstuk 3 omvat de effectenbeoordeling en maatregelen om effecten op de strenger beschermde soorten te voorkomen of te beperken. De beschrijving van het wettelijke kader achter deze toetsing is opgenomen in bijlage 1.

2 Resultaten bureaustudie en veldbezoek

2.1 Locatiebeschrijving

Op 15 juni 2009 is een veldbezoek uitgevoerd door een ecooloog van Oranjewoud.

De locatie betreft een agrarisch perceel ten westen van Winsum. Ten oosten van dit perceel liggen een voetbalveld omgeven door een houtsingel van jonge aanplant (o.a. Wilg, Meidoorn, Kornoelje) met een hoogte tot 4 meter, een waterzuiveringsinstallatie omgeven door een singel van volgroeide bomen (o.a. Es, Els, Wilg, Meidoorn), een weiland begraasd met schapen en bedrijventerrein De Aanleg (figuur 2). Op het terrein van de waterzuiveringsinstallatie staat een windmolen. Ten noorden van de locatie staat een boerderij met opstallen, omgeven door een houtsingel met o.a. volwassen Paardekastanjes. Verder strekt het agrarische perceel zich in noordelijke richting uit. Aan de westzijde wordt het agrarische perceel begrensd door de toegangsweg naar de boerderij. Aan beide zijden van deze weg staan Lindes van ruim 4 meter hoog. Aan de zuidzijde wordt het perceel begrensd door de Schouwerzijlsterweg, met aangrenzend het Winsumerdiep. Ten tijde van het veldbezoek was de wegberm aan beide zijden recent gemaaid. De percelen aan de andere zijde van het Winschoterdiep bestaan uit agrarisch grasland. Aan de zijde van de Schouwerzijlsterweg is een smalle rietkraag aanwezig. De andere oever is recent opnieuw ingericht. De bodem is hier grotendeels nog onbegroeid.

Figuur 2: Bovenaanzicht van de planlocatie (bron: www.maps.google.nl).

Op het perceel wordt momenteel tarwe verbouwd. De bodem bestaat uit een zware kleigrond. Het perceel wordt aan de west-, zuid- en een deel van de oostzijde omgeven door smalle, diepe sloten. De oevers zijn zeer steil en circa 1,5 m. hoog. Tijdens het veldbezoek was de waterdiepte van deze sloten circa 10 cm. De sloot aan de zuidzijde was grotendeels begroeid met Zannichellia. De oevers van deze sloot zijn begroeid met soorten als Riet, Glanshaver, Kleefkruid, Grote brandnetel en Kropaar. De smalle sloot aan de oostzijde is voornamelijk begroeid met Smalle waterpest en verspreid ook Gekroesd fonteinkruid en Gewone waterbies. Op enkele plaatsen groeien Grote lisdodde en Grote egelskop. Langs de waterrand komen soorten voor die aangepast zijn aan vochtige omstandigheden, zoals Blaartrekkende boterbloem en Sterzegge. Hoger op de oever wordt de vegetatie gedomineerd door Roodzwenkgras.

Tussen het voetbalveld en de waterzuiveringsinstallatie ligt een brede, diepe sloot. De oevers van deze sloot zijn begroeid met ruigtesoorten, als Riet, Grote brandnetel en Kleefkruid. Waterplanten zijn niet waargenomen.

2.2 Verwachte soorten

Uit de bureaustudie komt naar voren dat in de ruime omgeving van de locatie Ranum verschillende beschermde soorten voorkomen, waaronder enkele soorten die onder het zwaarste beschermingsregiem vallen (broedende vogels en tabel 3 soorten). Het gaat daarbij om Kleine dwergvleermuis, Laatvlieger, Watervleermuis, Rouwmantel en broedende vogels. Daarnaast is bekend dat in de wateren in de ruime omgeving de Kleine modderkruiper voorkomt. Deze vissoort valt onder het middelste beschermingsregiem (tabel 2 soort). De resultaten van de bureaustudie zijn weergegeven in bijlage 2.

Het voorkomen van wettelijk beschermde soorten in het uurhok of kilometerhok betekent niet direct dat deze soorten zich ook in of nabij het projectgebied bevinden. Het projectgebied omvat slechts een klein deel van het betreffende kilometerhok en daarmee ook een beperkt aantal geschikte biotopen. Met behulp van het veldbezoek is nagegaan welke dit zijn. Hierdoor kan meer duidelijkheid gegeven worden over de voorkomende dan wel verwachte soorten in het werkgebied.

Vleermuizen

Van de in deze omgeving voorkomende vleermuissoorten maken twee soorten (Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger) gebruik van gebouwen als verblijfplaats. De Watervleermuis verblijft in holtes in bomen. Deze soorten leggen 1 tot maximaal 20 km af van hun verblijfplaats naar het jachtgebied. Als vliegroute volgen ze met name lijnvormige structuren zoals bomenrijen, waterlopen, dijkes, etc.

De Gewone dwergvleermuis jaagt in een kleinschalig gebied met bomen en struiken, bijvoorbeeld langs stadsranden, in groenzones en tuinen in steden. De Laatvlieger is vooral een soort van relatief open gebieden en jaagt met name op de overgang van de bebouwde kom naar het agrarisch landschap. Deze soort vliegt graag in de beschutting van bosranden, lanen en heggen. De Watervleermuis jaagt boven open wateroppervlak van verschillende waterlopen.

Gezien de openheid van het gebied en de voorkeursroutes van deze drie vleermuissoorten worden ze niet ter plaatse van de onderhavige locatie verwacht. De houtsingel van volwassen bomen wordt zeer waarschijnlijk wel door vleermuizen gebruikt als foerageergebied en geleidingsstructuur vanuit hun slaapplekken (bijv. in huizen) naar

foerageergebieden in het buitengebied. Vanuit de bebouwde kom van Winsum is er een onderbroken groenstructuur die eindigt bij de betreffende houtsingel. De bomenrijen langs de toegangsweg naar de boerderij en rondom de boerderij zijn waarschijnlijk van veel minder belang voor vleermuizen. Deze elementen sluiten niet aan op de andere groenstructuren rondom het dorp.

Het Winsumerdiep is mogelijk vliegroute en foerageergebied van de Watervleermuis.

Overige zoogdieren

Een aantal beschermde soorten zoogdieren komt algemeen voor op landbouwgronden, zoals Mol, Haas en Veldmuis. Langs de slootranden kunnen soorten voorkomen als Woelrat. Ook in de houtsingel kunnen diverse soorten kleine zoogdieren voorkomen, zoals de Bosspitsmuis en Wezel. Daarnaast komt in de omgeving van Winsum de tot tabel 2 van de Flora- en faunawet behorende Steenmarter voor. Mogelijk dat de planlocatie voor deze soort onderdeel is van het jachtgebied. Vaste rust- en verblijfplaatsen voor deze soort zijn niet aanwezig in het plangebied.

Broedvogels

Broedvogels komen in het voorjaar en de zomer nagenoeg overal wel voor. Tijdens het veldbezoek werd waargenomen dat een fazantenhaan het koren invloog. Een fazanthaan heeft een territorium dat hij verdedigt tegen andere hanen. Dit territorium kan wel meerdere vrouwtjes, en ook nesten bevatten. De broedduur van de fazant is grofweg maart t/m juni. De jongen zijn zogenaamde nestvlinders. Dit houdt in dat de jongen snel na het uitkomen kunnen lopen. Een fazant kan in uiteenlopende habitats broeden, zodat niet zeker is dat deze soort ook daadwerkelijk op het betreffende perceel broedt.

Ter plaatse van de locatie voor de mijnbouwlocatie en weg worden met name soorten van akkerranden verwacht, zoals Graspieper en Rietgors. De houtsingel van volwassen bomen met ondergroei biedt daarnaast broedgelegenheid aan diverse soorten, zoals Merel, Winterkoning en Houtduif.

Vissen

In het Winsumerdiep komt de beschermde Kleine modderkruiper voor. Deze vissoort kan in uiteenlopende wateren voorkomen, waaronder sloten. Belangrijk is dat de waterkwaliteit goed is en waterplanten of oevervegetatie voorkomen. De brede sloot langs het bedrijventerrein voldoet niet aan deze eisen. Het doorzicht van het water is gering, en waterplanten ontbreken grotendeels. De Kleine modderkruiper wordt hierin dan ook niet verwacht.

De kleinere sloten rondom de planlocatie voldoen wel aan bovengenoemde vereisten voor de Kleine modderkruiper. Als gevolg van de geringe waterdiepte in de sloten, wat af te lezen is uit de vegetatie-zonering in de oever, zijn deze sloten niet geschikt als overwinteringsbiotoop voor de Kleine modderkruiper. De Kleine modderkruiper is zeer plaatsgetrouw, en legt slechts kleine afstanden af. Deze sloten zullen dan ook geen onderdeel zijn van het leefgebied van de Kleine Modderkruiper.

Amfibieën

De sloten rondom de locatie vormen een potentieel biotoop voor amfibieën. Tijdens het veldbezoek sprongen in de smalle sloten rondom het sportveld meerdere individuen van de Bastaardkikker weg. In de smalle sloot langs de Schouwerzijlsterweg werd slechts op één plaats een wegspringende kikker waargenomen.

Dagvlinders

In deze omgeving zijn van de beschermde vlindersoorten alleen waarnemingen van de Rouwmantel bekend. Van deze soort is al sinds 1964 geen voortplanting meer waargenomen in Nederland. Wel komen elke zomer zwervende exemplaren vanuit Duitsland in ons land, soms zelfs in grote aantallen. Deze vlindersoort voedt zich met sap van bloedende bomen en rottend fruit. Ter plaatse van de voorgenomen locatie komen geen fruitbomen voor, zodat de werkzaamheden geen negatieve effecten op eventueel voorkomende zwervende exemplaren kunnen hebben.

Vegetatie

Het voorkomen van natuurlijke vegetatie is beperkt tot de slootranden en de wegberm. Beschermde soorten zijn niet aangetroffen.

2.3 Conclusies natuurwaarden

Op of nabij de planlocatie komen enkele beschermde soorten behorende tot categorie 2 of 3 van de Flora- en faunawet voor, te weten Steenmarter, enkele soorten vleermuizen en diverse soorten broedvogels. In hoofdstuk 3 wordt nader ingegaan op de effecten van voorgenomen ingreep op deze soort(groep)en.

Daarnaast zullen nog diverse algemeen voorkomende soorten (categorie 1 van de Flora- en faunawet) voorkomen. Deze soorten vallen binnen het lichtste beschermingsregiem, waarvoor bij ruimtelijke ingrepen een vrijstelling geldt van de verbodsbepalingen van de artikelen 8 tot en met 12. Wel geldt voor alle soorten (ook de niet-beschermde soorten) de algemene zorgplicht van artikel 2 van de Flora- en faunawet. Volledigheidshalve wordt voor deze categorie van beschermde soorten een korte effectenbeschrijving opgenomen. Ten behoeve van de zorgplicht voor deze soorten in en nabij de planlocatie wordt in hoofdstuk 4 een aantal aanbevelingen gedaan om negatieve effecten zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.

3 Effectbeoordeling

3.1 Beschrijving project

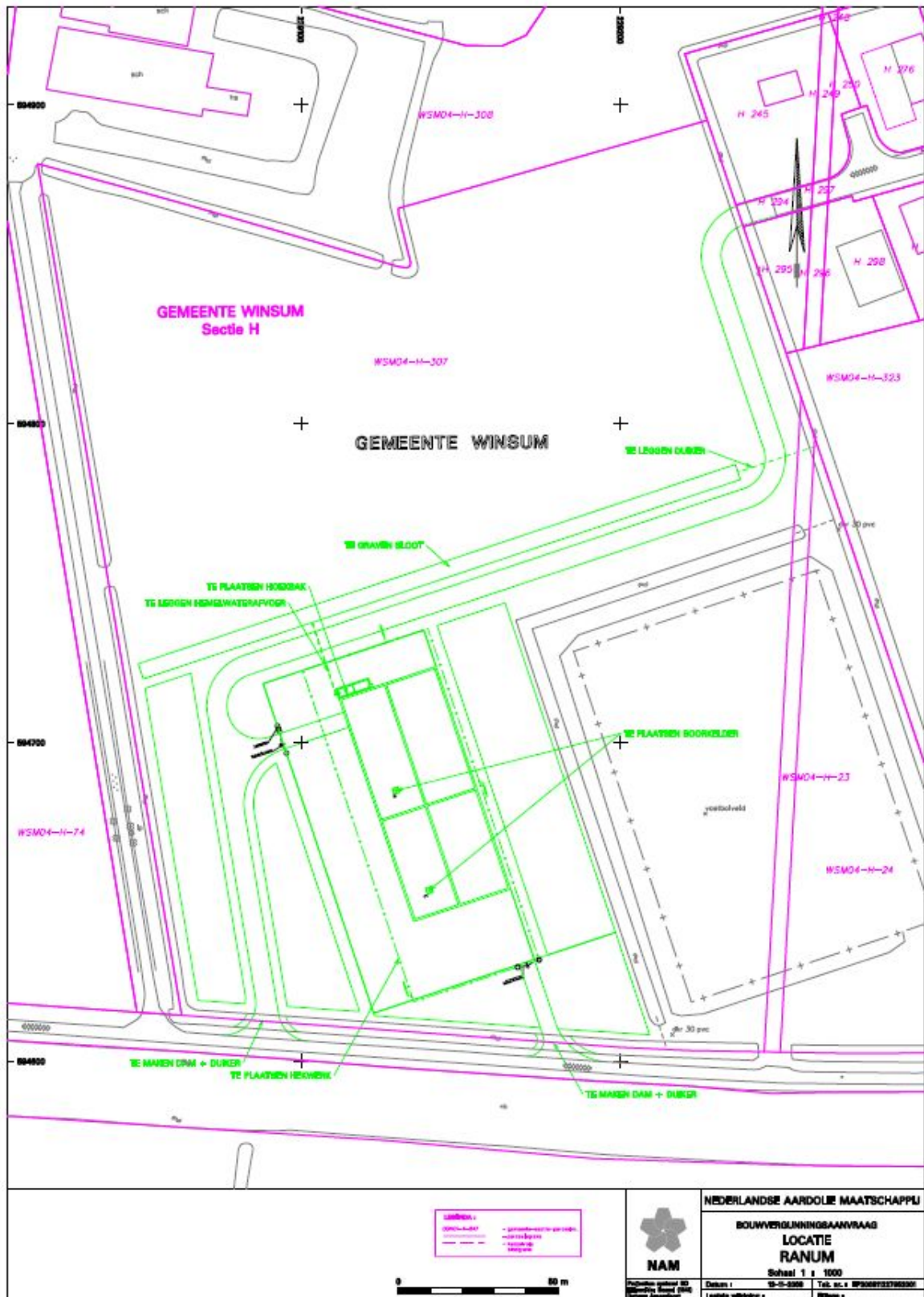
In figuur 3 is een tekening van de toekomstige inrichting van het plangebied opgenomen. De mijnbouwlocatie is geprojecteerd in de zuidelijke helft van het agrarische perceel. Ten behoeve van deze mijnbouwlocatie zal een gebied van circa 1 ha in gebruik worden genomen. Een groot deel zal worden geasfalteerd. Het te asfalteren deel van het perceel wordt zo'n 40 cm diep afgegraven. De vrijgekomen grond van zowel de mijnbouwlocatie als de te realiseren weg wordt aan beide zijden van de mijnbouwlocatie verdeeld, zodat een lichte ophoging ontstaat. Aan de noordzijde wordt een nieuwe sloot gegraven.

Vanaf de Schouwerzijlsterweg wordt een tweetal toegangen naar het plangebied gerealiseerd. In de sloot zullen daarom twee duikers worden gelegd. De westelijke toegangsweg loopt om de geplande mijnbouwlocatie heen om aan te sluiten op Het Aanleg. De kruising met de watergang daar wordt eveneens gerealiseerd via een duiker. Bij deze werkzaamheden wordt een klein deel van de betreffende watergangen tijdelijk afgedamd en drooggemalen.

Na aanleg van de mijnbouwlocatie (circa 8 weken) zal er gedurende circa 10 weken een boorinstallatie aanwezig zijn op het terrein en zullen er tijdelijke onderkomens zijn voor het personeel. In deze periode zal ook in totaal circa twee dagen worden afgefakkeld. Na deze boorperiode wordt de locatie, afhankelijk van de resultaten van de boring, omgevormd naar een productielocatie met beduidend minder installaties bovengronds. Dit betreft concreet alleen een putafsluiter, een mobiele productie-eenheid en een aansluiting voor een gastransportleiding. Er wordt rekening mee gehouden dat later nog één aanvullende boring kan worden uitgevoerd. In totaal is voorzien in twee putkelders. De nieuwe situatie is in figuur 3 weergegeven.

Het is nog niet bekend in welke periode van het jaar de werkzaamheden worden uitgevoerd.

De uitvoering van de werkzaamheden gaat gepaard met de aanwezigheid van mensen, de aanvoer van materiaal en de productie van geluid. Tijdens de bouwfase is de locatie verlicht. Het plangebied verandert van karakter, namelijk van onverhard (agrarisch) naar deels verhard. Bij de werkzaamheden aan de sloten zal waarschijnlijk bodemmateriaal opgewerveld worden. Het water wordt hierdoor over een deel van de sloot tijdelijk troebel. Na realisatie is het plangebied deels verhard, waardoor het karakter veranderd is. Verder zal de locatie af en toe bezocht worden door mensen voor onderhoud of inspectie.

Figuur 3: Situatie mijnbouwlocatie Ranum en omgeving

 <p>NAM</p> <p><small>Nederlandsche Aardolie Maatschappij</small></p>	<p>NEDERLANDSE AARDOLIE MAATSCHAPPIJ</p>	
	<p>BOUWVERGUNNINGSAANVRAAG</p> <p>LOCATIE</p> <p>RANUM</p> <p>Schaal 1 : 1000</p>	
<p><small>Projectnummer: 11191-180267</small></p> <p><small>Datum: 15-05-2009</small></p> <p><small>Locatie: veld 1</small></p>	<p><small>Tek. nr.: 09000103700000</small></p> <p><small>Bladzijde: 1</small></p>	<p><small>Projectnummer: 11191-180267</small></p> <p><small>Datum: 15-05-2009</small></p> <p><small>Locatie: veld 1</small></p>

3.2 Effecten op strenger beschermde soorten (tabel 2 en 3-soorten)

Broedvogels

Tijdens de realisatiefase kunnen nesten van in de planlocatie broedende soorten vernield worden. Als het plangebied is ingericht zijn de mijnbouwlocatie en de weg zelf volledig ongeschikt voor de meeste broedende vogels. Een klein deel van het beschikbare broedbiotoop verdwijnt hiermee. Het karakter van het gebied rondom het plangebied is niet wezenlijk veranderd, zodat het broedbiotoop in de omgeving beschikbaar blijft. Voor de aanleg van de mijnbouwlocatie en weg waren de natuurwaarden in dit terrein niet erg hoog en het aandeel broedende vogels was zeer beperkt. Het ongeschikt worden van een klein deel van dit gebied leidt niet tot een achteruitgang van de aanwezige soorten.

Daarnaast kunnen de werkzaamheden leiden tot verstoring van broedende vogels in de directe omgeving van het plangebied door licht, geluid en/of bewegingen.

Verstoringsgevoelige soorten zullen niet nabij de dorpsrand en sportvelden broeden. Gezien de afstand van de eigenlijke mijnbouwlocatie tot de houtsingels in de omgeving is dan ook geen verstoring te verwachten van hier broedende soorten. De toegangsweg in noordelijke richting loopt gedeeltelijk vlak langs de houtsingels. Tijdens de aanlegfase kan dit tot verstoring van hier broedende vogels leiden. Na de aanlegfase zal het gebruik van deze weg niet tot verstoring leiden. Verstoringgevoelige soorten worden namelijk ook in de huidige situatie niet in deze houtsingels verwacht.

Vanuit de Flora- en faunawet is het verboden om broedende vogels te verstoren. Hiervoor kan in principe ook geen ontheffing worden verkregen, omdat dit eenvoudig kan worden voorkomen door de werkzaamheden buiten het broedseizoen te plannen, dan wel de werkzaamheden te starten voordat het broedseizoen begint. Voor het broedseizoen kan geen vaste periode worden aangegeven, omdat dit van soort tot soort en van jaar tot jaar kan verschillen. Globaal kan de periode maart-juli aangehouden worden. Indien de werkzaamheden vóór het broedseizoen gestart worden, zullen als gevolg van de hierdoor veroorzaakte verstoring, geen vogels gaan broeden in of nabij het plangebied. Verstoring van broedende vogels is dan niet aan de orde. In de omgeving is voldoende vergelijkbaar broedbiotoop aanwezig.

Vleermuizen

Vleermuizen zijn nachtdieren, die actief zijn van de periode april t/m oktober. In de winter zijn zij niet actief. Vleermuizen gebruiken de houtsingel en het Winsumerdiep tijdens hun foerageertochten. De meeste soorten vermijden verlichte plekken. Tijdens het affakkelen wordt de omgeving verlicht. Indien dit in de actieve periode van vleermuizen wordt gedaan, zal een beperkt deel van het foerageergebied en migratieroute door het landschap minder gebruikt worden door vleermuizen. Het affakkelen is beperkt tot 48 uur. De verstoring heeft dan ook slechts een zeer tijdelijk karakter. Negatieve effecten op populatieniveau en/of invloed op het gebruik van vaste rust- en verblijfplaatsen (bijv. kraamkolonies) zijn dan ook niet aan de orde.

Steenmarter

Het plangebied is mogelijk onderdeel van het jachtgebied van de Steenmarter. Dit is een nachtactieve, mobiele soort, die gebruik maakt van een veelheid aan biotopen. Als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden zal de geschiktheid van het geasfalteerde deel van de planlocatie als jachtbiotoop waarschijnlijk afnemen. Negatieve effecten op de Steenmarter worden hiervan niet verwacht.

3.3 Effecten op algemeen beschermde soorten (tabel 1-soorten)

Binnen het plangebied worden enkele algemeen beschermde soorten verwacht. Enkele soorten kunnen op het agrarische perceel voorkomen, zoals Haas, Mol en Veldmuis. Voor Haas en Mol geldt dat het om slechts enkele individuen zal gaan, die bovendien mobiel zijn. Door bij de uitvoering van de werkzaamheden in één richting, van de weg af, te werken, worden de aanwezige dieren geleidelijk naar het agrarische gebied in de omgeving gejaagd. Daardoor zijn er voor deze soorten nauwelijks negatieve effecten te verwachten.

Veldmuis kan onder gunstige omstandigheden (voldoende voedsel en beschutting) talrijk zijn. De planlocatie wordt nu gebruikt als akker. Na de oogst is er weinig beschutting op de akkers voor de Veldmuis, zeker als deze geploegd zijn. Veldmuizen zullen dan wegtrekken naar de omgeving (bijv. slootranden), waardoor er bij de werkzaamheden op het agrarische perceel nauwelijks effecten op deze soort te verwachten zijn.

De overige soorten komen vooral voor in of langs de slootranden. Dit is een aandachtspunt bij het dempen van de sloot ter plaatse van de te maken dammen met duiker. Aanwezige dieren (vissen, amfibieën, muizen) lopen dan het gevaar om bedolven te worden door het zand. Op basis van de veldbezoeken is de verwachting dat het om geringe aantallen gaat. Negatieve effecten op populatieniveau zijn dan ook niet te verwachten.

Negatieve effecten op individuen kunnen zoveel mogelijk beperkt worden door het betreffende deel van de sloot vooraf te schonen en de vegetatie op het talud kort te maaien. De aanwezige dieren zullen dan, door gebrek aan beschutting, uitwijken naar de omgeving. Nog aanwezige dieren kunnen met een schepnet ingevangen worden en overgezet worden naar sloten in de omgeving. Dezelfde maatregelen kunnen genomen worden bij het plaatsen van de duikers.

3.4 Conclusies effectbeoordeling

Uit de effectbeoordeling komt naar voren dat door realisatie van de mijnbouwlocatie en weg negatieve effecten op broedende vogels kunnen worden verwacht. Negatieve effecten op vleermuizen en de Steenmarter worden niet verwacht.

Om overtreding van de verbodsbepalingen genoemd in de Flora- en faunawet te voorkomen, is een aantal maatregelen nodig. De maatregelen staan in hoofdstuk 4 puntsgewijs weergegeven.

Voor enkele algemeen voorkomende soorten (tabel 1 van de Flora- en faunawet) kunnen negatieve effecten optreden. De omvang van de effecten is gering. Er is geen sprake van negatieve effecten op populatieniveau. In het kader van de zorgplicht wordt voor deze soorten een aantal aanbevelingen gedaan om schade zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies onderzoek

Uit het onderzoek naar eventuele strijdigheden met de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet (artikel 8 tot en met 12) komt naar voren dat ter plaatse van de voorgenomen mijnbouwlocatie Ranum en geplande weg, enkele beschermde soorten voorkomen. Het merendeel betreft beschermde soorten die onder het lichtste beschermingsregiem vallen. Voor deze soorten geldt bij een ruimtelijke ontwikkeling een vrijstelling van de verbodsbepalingen mits de zorgplicht in acht wordt genomen. In paragraaf 4.4 wordt de zorgplicht voor deze soorten nader uitgewerkt in werkmethoden.

Daarnaast komen enkele strenger beschermde soorten voor in de vorm van broedende vogels, vleermuizen en de Steenmarter. Negatieve effecten op vleermuizen en Steenmarter zijn niet te verwachten, zodat hiervoor geen speciale maatregelen hoeven te worden genomen.

Bij de uitvoering van de werkzaamheden dient te worden voorkomen dat nesten worden vernield en broedende vogels worden verstoord. Voor het verstoren van broedvogels wordt in principe geen ontheffing verleend, omdat dit door een goede planning is te voorkomen. Om schade aan broedende vogels te voorkomen wordt aanbevolen om:

- de werkzaamheden buiten het broedseizoen (voor half maart of na eind juli) op te starten;

Als dit niet mogelijk is:

- voor aanvang van de werkzaamheden het werkterrein en een zone van circa 100 m rondom het werkterrein door een ecoloog of ter zake deskundige te laten inspecteren op de aanwezigheid van in gebruik zijnde vogelnesten en/of kuikens. Als er geen broedende vogels aanwezig zijn kunnen de werkzaamheden starten;
- Indien er wel vogelnesten binnen het projectgebied of binnen de verstoringstrook aanwezig zijn, wachten met het starten van de werkzaamheden totdat de jonge vogels zijn uitgevlogen.

Indien de planning dusdanig is dat de werkzaamheden in het broedseizoen gestart zullen worden, kunnen maatregelen genomen worden om het werkgebied ongeschikt te maken als broedgebied, bijvoorbeeld door het plaatsen van linten en vliegers met afbeeldingen van roofvogels. Voor dergelijke maatregelen geldt dat deze vaak maar een tijdelijk effect hebben (enkele weken), doordat gewinning optreedt. Een dergelijke maatregel zal in de praktijk dan ook veelal vooral toepasbaar zijn in situaties waarbij men van plan is de werkzaamheden kort na aanvang van het broedseizoen te starten.

4.2 Vervolgstappen

Naast het toepassen van de werkmethode zijn voor deze locatie geen concrete vervolgstappen noodzakelijk.

4.3 Maatregelen in het kader van de zorgplicht

In het kader van de algehele zorgplicht wordt aanbevolen om vlak voor de uitvoering van de werkzaamheden het terrein te inspecteren. Aanwezige dieren kunnen dan verplaatst of verjaagd worden naar buiten het werkterrein. Door voor aanvang van de werkzaamheden de aanwezige vegetatie kort te maaien, en bij de voorbereidende grondwerkzaamheden zoveel mogelijk consequent één richting op te werken, van de weg af, wordt eventueel nog aanwezige dieren de mogelijkheid geboden om het werkterrein te ontvluchten. Door bij het dempen van de sloten (ter plaatse van dammen) of plaatsen van de duikers schuilplaatsen in de sloot en op het talud te verwijderen d.m.v. schonen en maaien, en vervolgens de aanwezige dieren (vissen, slakken, etc.) met een schepnet over te zetten naar een aangrenzende sloot, wordt schade zoveel mogelijk beperkt.

4.4 Voorbehoud

De voorliggende natuurtoets is gebaseerd op beperkte inventarisatiegegevens van derden, een veldbezoek en literatuuronderzoek. Deze gegevens geven geen garantie dat tijdens de uitvoering van de werkzaamheden (andere) beschermde soorten worden waargenomen. Natuur is vaak verrassend. Indien tijdens de uitvoering van de werkzaamheden onverwacht toch strenger beschermde soorten aangetroffen worden, wordt aanbevolen om schriftelijk vast te leggen welke soort het betreft, om welke aantallen het gaat en welke maatregelen genomen zijn om negatieve effecten te voorkomen.

Geraadpleegde bronnen

Literatuur

- Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeek & J.B.M. Thissen, 1992. **Atlas van de Nederlandse zoogdieren**. KNNV Uitgeverij, Utrecht
- Brouwer, T., Crombaghs, A. Dijkstra, A.J. Scheper & P.P. Schollema. **Vissenatlas Groningen Drenthe**. Uitgeverij Profiel, Bedum.
- Janssen, J.A.M., Schaminée, J.H.J., 2004. **Europese Natuur in Nederland. Soorten van de habitatrictlijn**. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Molen, Henk van der, 1994. **Verspreidingatlas van de Groninger zoogdieren**. Provincie Groningen, Groningen.
- Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, 2002. **De Nederlandse libellen (Odonata). Nederlandse Fauna 4**. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- Nie, Hendrik w. de, 1997 (2^e druk). **Atlas van de Nederlandse Zoetwatervissen**. Media Publishing, Doetinchem.
- SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002. **Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5**. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Internet

- www.naturalis.nl/EIS
- www.natuurloket.nl
- www.piscaria.nl
- www.ravon.nl
- www.vlindernet.nl
- www.vogelbescherming.nl

Bijlagen

Bijlage 1: wettelijk kader

Bijlage 2: resultaten bureaustudie

Bijlage 1: Wettelijk kader

Flora- en faunawet

De soortbescherming is opgenomen in de Flora- en faunawet. Deze wet omvat ook de bescherming van Habitatrichtlijnsoorten buiten de aangewezen SBZ welke zijn vermeld in bijlage IV van de Habitatrichtlijn.

De Flora- en faunawet regelt de bescherming van de opgenomen soorten tegen plukken, uitsteken, opsporen, verstoren, doden en vervoeren. Deze bescherming geldt overal in Nederland, ook in de beschermde gebieden. De soortbescherming kent op zich geen externe werking, maar voor enkele soorten worden de begrippen in de Flora- en faunawet ruimer uitgelegd, bijvoorbeeld voor vleermuizen. Afhankelijk van de betreffende soorten worden projecten getoetst aan de directe invloed op beschermde waarden binnen de grenzen van het projectgebied. Daarbij moet echter wel rekening worden gehouden met de functionele omgeving van een soort. Een verblijfplaats van een soort staat niet los van zijn directe omgeving. Verstoring van de directe omgeving leidt voor veel soorten tot verstoring van de verblijfplaats. De grootte van die directe omgeving is soortafhankelijk en terreinafhankelijk en kan de grenzen van het projectgebied overschrijden. De toetsing besteedt onder andere aandacht aan deze aspecten.

In het kader van de Flora en faunawet wordt een groot scala aan dier- en plantensoorten beschermd. De aanvankelijke ruime bescherming van een grote groep gewervelde dieren (o.a. zoogdieren en vogels) en een beperkte groep ongewervelden (o.a. enkele vlindersoorten en libellensoorten) in Nederland is met ingang van het nieuwe Vrijstellingenbesluit¹ genuanceerd. Op basis van dit besluit zijn drie categorieën beschermde soorten te onderscheiden, gegroepeerd in drie tabellen. Daarnaast vormen vogels een aparte categorie, die ofwel onder tabel 2 vallen (als gewerkt wordt conform een goedgekeurde gedragscode), ofwel onder het beschermingsregiem van tabel 3.

Tabel 1. Algemene soorten, waarvoor een vrijstelling geldt voor overtredingen van artikel 8 t/m 12 bij de uitvoering van ruimtelijke ontwikkeling en bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik. Als het andere ingrepen betreft is een ontheffing nodig. De ontheffing voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort'.

Tabel 2. Overige soorten, die minder algemeen voorkomen en veelal zeldzaam zijn of bedreigd. Voor deze soorten geldt een vrijstelling wanneer gewerkt wordt met behulp van een door het ministerie van LNV goedgekeurde gedragscode. In deze categorie vallen ook alle vogelsoorten. De vrijstelling is alleen van toepassing op werkzaamheden als 'bestendig beheer en onderhoud', 'bestendig gebruik' of 'ruimtelijke ontwikkeling en inrichting'. Wanneer niet volgens een dergelijke gedragscode wordt gewerkt of als het andere ingrepen betreft, is een ontheffing nodig. De ontheffing voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort'. Zonder gedragscode vallen broedvogels niet hieronder, maar onder het zwaardere toetsingsregiem, genoemd onder 3.

---

1. Besluit van 10 september 2004, houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen. Dit besluit is sinds eind februari 2005 van kracht.

Tabel 3. Soorten van bijlage IV HR/bijlage 1 AMvB 501. Het betreft soorten die in Nederland of op Europese schaal zeldzaam en veelal bedreigd zijn. Voor deze soorten geldt een vrijstelling voor werkzaamheden in het kader van 'bestendig beheer en onderhoud' en 'bestendig gebruik' als gewerkt wordt conform een goedgekeurde gedragscode. Als het andere werkzaamheden betreft of als niet gewerkt wordt conform een gedragscode moet voor deze soorten een ontheffing worden aangevraagd. Voor deze soorten geldt een streng toetsingskader waarbij moet worden aangetoond dat er sprake is van een in of bij de wet genoemd belang, er geen alternatieven zijn en de ingreep geen afbreuk doet aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Bijlage 2: resultaten bureaustudie

Tabel 1 van bijlage 2: soorten in de ruime omgeving van het plangebied

Soort Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Flora en faunawet			Rode lijst
		Tabel 1	Tabel 2	Tabel 3	
Broedvogels (SOVON, 2002)					
Bergeend	<i>Tadorna tadorna</i>			X	
Boerenzwaluw	<i>Hirundo rustica</i>			X	GE
Boomkruiper	<i>Certhia brachydactyla</i>			X	
Bosrietzanger	<i>Acrocephalus palustris</i>			X	
Braamsluiper	<i>Sylvia curruca</i>			X	
Buizerd	<i>Buteo buteo</i>			X	
Ekster	<i>Pica pica</i>			X	
Fitis	<i>Phylloscopus trochilus</i>			X	
Fazant	<i>Phasianus colchicus</i>			X	
Fuut	<i>Podiceps cristatus</i>			X	
Gaai	<i>Garrulus glandarius</i>			X	
Gekraagde roodstaart	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>			X	
Gele kwikstaart	<i>Motacilla flava</i>			X	GE
Graspieper	<i>Anthus pratensis</i>			X	GE
Grauwe vliegenvanger	<i>Muscicapa striata</i>			X	GE
Groenling	<i>Chloris chloris</i>			X	
Grote bonte specht	<i>Dendrocopos major</i>			X	
Grutto	<i>Limoisa limosa</i>			X	GE
Heggenmus	<i>Prunella modularis</i>			X	
Houtduif	<i>Columba palumbus</i>			X	
Huisms	<i>Passer domesticus</i>			X	GE
Huiszwaluw	<i>Delichon urbica</i>			X	GE
Kauw	<i>Corvus monedula</i>			X	
Kievit	<i>Vanellus vanellus</i>			X	
Kneu	<i>Carduelis cannabina</i>			X	GE
Knobbelzwaan	<i>Cygnus olor</i>			X	
Koekoek	<i>Cuculus canorus</i>			X	KW
Koolmees	<i>Parus major</i>			X	
Kuifeend	<i>Aythya fuligula</i>			X	
Kwartel	<i>Coturnix coturnix</i>			X	
Kwartelkoning	<i>Crex crex</i>			X	KW
Meerkoet	<i>Fulica atra</i>			X	
Merel	<i>Turdus merula</i>			X	
Patrijs	<i>Perdix perdix</i>			X	KW
Pimpelmees	<i>Parus caeruleus</i>			X	
Putter	<i>Carduelis carduelis</i>			X	
Ransuil	<i>Asio otus</i>			X	KW

Soort Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Flora en faunawet			Rode lijst
		Tabel 1	Tabel 2	Tabel 3	
Rietgors	<i>Emberiza schoeniclus</i>			X	
Rietzanger	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>			X	
Ringmus	<i>Passer montanus</i>			X	GE
Roodborst	<i>Erithacus rubecula</i>			X	
Scholekster	<i>Haematopus ostralegus</i>			X	
Sijs	<i>Carduelis spinus</i>			X	
Slobeend	<i>Anas clypeata</i>			X	KW
Sperwer	<i>Accipiter nisus</i>			X	
Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>			X	
Tjiftjaf	<i>Phylloscopus collybita</i>			X	
Torenvalk	<i>Falco tinnunculus</i>			X	
Tuinfluitier	<i>Sylvia borin</i>			X	
Tureluur	<i>Tringa totanus</i>			X	GE
Turkse tortel	<i>Streptopelia decaocto</i>			X	
Veldleeuwerik	<i>Alauda arvensis</i>			X	GE
Vink	<i>Fringilla coelebs</i>			X	
Waterhoen	<i>Gallinula chloropus</i>			X	
Wilde eend	<i>Anas platyrhynchos</i>			X	
Winterkoning	<i>Troglodytes troglodytes</i>			X	
Wintertaling	<i>Anas crecca</i>			X	KW
Witte kwikstaart	<i>Motacilla alba</i>			X	
Wulp	<i>Numenius arquata</i>			X	
Zanglijster	<i>Turdus philomelos</i>			X	
Zomertaling	<i>Anas querquedula</i>			X	KW
Zwarte kraai	<i>Corvus corone</i>			X	
Zwarte roodstaart	<i>Phoenicurus ochrurus</i>			X	
Zwartkop	<i>Sylvia atricapilla</i>			X	
Zoogdieren (bron: Broekhuizen, 1992)					
Bosspitsmuis spec	<i>Sorex spec</i>	X			
Bunzing	<i>Mustela putorius</i>	X			
Dwergmuis	<i>Micromys minutus</i>	X			
Dwergspitsmuis	<i>Sorex minutus</i>	X			
Egel	<i>Erinaceus eoropaeus</i>	X			
Gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>			X	
Haas	<i>Lepus europaeus</i>	X			
Laatvlieger	<i>Eptesicus serotinus</i>			X	
Mol	<i>Talpa europaea</i>	X			
Ree	<i>Capreolus capreolus</i>	X			
Steenmarter	<i>Martes foina</i>		X		
Veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>	X			
Vos	<i>Vulpes vulpes</i>	X			

Soort	Wetenschappelijke naam	Flora en faunawet			Rode lijst
		Tabel 1	Tabel 2	Tabel 3	
Nederlandse naam					
Watervleermuis	<i>Myotis daubentonii</i>			X	
Wezel	<i>Mustela nivalis</i>	X			
Woelrat	<i>Arvicola terrestris</i>	X			
Vissen (bron: www.RAVON.nl)					
Kleine modderkruiper	<i>Cobitis taenia</i>		X		
Amfibieën (bron: www.RAVON.nl)					
Bastaardkikker	<i>Rana esculenta</i>	X			
Bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>	X			
Kleine watersalamander	<i>Lissotriton vulgaris</i>	X			
Meerkikker	<i>Rana ridibunda</i>	X			
Vlinders (Bron: www.vlindernet.nl)					
Rouwmantel	<i>Nymphalis antiopa</i>			X	VN

* Toelichting bij tabel : de kolommen onder Flora- en faunawet verwijzen naar de verschillende beschermingsregiem van soorten uit de Flora- en faunawet. De beschermingsregiems worden in bijlage 1 beschreven.

** Rode lijst betreft de nationale lijst van verdwenen, ernstig bedreigde, bedreigde, kwetsbare en gevoelige dier- en plantensoorten, waaraan bijzondere aandacht moet worden besteed voor de instandhouding, vastgesteld in het besluit Rode lijsten flora en fauna, gepubliceerd in 2004.

Toelichting gebruikte afkortingen in de kolom 'Rode Lijst':

VN = verdwenen uit Nederland : maximaal afgenomen en nu afwezig in Nederland;

KW = kwetsbaar: matig afgenomen en nu vrij tot zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk afgenomen en nu vrij zeldzaam;

GE = gevoelig: stabiel of toegenomen maar zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk af genomen maar nog algemeen.